

Інформаційні ресурси сучасної наукової бібліотеки: проблеми трансформації та розвитку

У роботі секції «Інформаційні ресурси сучасної наукової бібліотеки: проблеми трансформації та розвитку» взяли участь понад 50 осіб. Серед присутніх були керівники, наукові співробітники, провідні фахівці Російської державної бібліотеки, Національної парламентської бібліотеки України, Національної наукової медичної бібліотеки України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, Державної історичної бібліотеки, Харківської державної академії культури, Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Київського національного університету культури і мистецтв, Рівненського державного гуманітарного університету, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

На секції відбулося зацікавлене обговорення основних напрямів діяльності провідних наукових бібліотек України та Росії в умовах гармонізації електронних і традиційних технологій з метою ефективного формування і використання національних інформаційних ресурсів. Основна увага приділялася питанням трансформації та розвитку інформаційних ресурсів сучасних бібліотек, ролі міжнародних комунікацій у формуванні світового інформаційного простору, сучасним тенденціям розвитку інформаційного обслуговування користувачів, пріоритетним напрямом бібліотекознавчих досліджень у наукових бібліотеках. Проблематика доповідей концентрувалася навколо актуальних питань, пов'язаних із: сучасними тенденціями формування бібліотечно-інформаційних ресурсів на всіх носіях інформації; перспективами створення інформаційних електронних ресурсів відповідно до сучасних потреб користувачів бібліотек та змін фахової підготовки у вищій школі; розвитком інформаційних технологій та їх використанням у галузі наукової обробки, зберігання і забезпечення доступу до інформації та знань; гармонізацією електронних і традиційних технологій у бібліотеках; висвітленням та популяризацією діяльності провідних бібліотек країни; кадровим забезпеченням бібліотек тощо.

У вступній доповіді заступник генерального директора Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, канд. іст. наук **А. Г. Бровкін** зазначив, що у контексті теми міжнародної наукової конференції «Проблеми гармонізації традиційних і новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів» особливого значення набуває вирішення проблем трансформації та розвитку інформаційних ресурсів наукової бібліотеки в сучасному інформаційному просторі як у нашій державі, так і за її межами. У 1998 р. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, ставши членом Конференції Євро-

пейських Національних бібліотек (CENL), яка є асоціацією національних бібліотек Європи, бере активну участь у її щорічних засіданнях. Створена CENL Європейська Бібліотека – це портал, що пропонує доступ до комбінованих цифрових та нецифрових, друкованих та недрукованих ресурсів національних бібліотек Європи; пошук і доставку цифрових об'єктів як безкоштовно, так і за плату. Європейська Бібліотека пропонує модель платформи, організаційну сітку для співпраці між національними бібліотеками та координації національних ініціатив на європейському рівні, які є найкращим місцем доступу до цифрових матеріалів національних бібліотек та інших європейських культурних інституцій на основі спеціальних проектів.

Одним з таких проектів є FUMAGAVA (2008–2009), мета якого – розширення доступу до європейського мультикультурного публічного сектору контенту шляхом включення колекцій, у т. ч. цифрових, національних бібліотек 8 країн-учасників проекту FUMAGAVA. Отже, 45 з 47 країн Європи на середину 2009 р. будуть залучені до обслуговування та консолідації підтримки. У подальшому збільшуватиметься доступ за рахунок розвитку багатотомних можливостей порталу Європейської Бібліотеки; сприяння поінформованості та зростання користування розширеною Європейською Бібліотекою в світі. Завдяки реалізації проекту FUMAGAVA Європейська Бібліотека зможе зробити вагомий внесок у Європейську цифрову бібліотеку, що на даний момент є особливо важливим. Це підтримає і CENL, адже йдеться про посилення власного впливу на вирішення проблем на європейському рівні, а також про можливість динамічно розвивати Європейську цифрову бібліотеку.

Актуальним питанням забезпечення постійного контролю за навколишнім середовищем у книгосховищах та виставкових залах Російської державної бібліотеки було присвячено доповідь зав. сектору науково-дослідного центру консервації документів **О. М. Шапаліної** та наук. співробітника **Е. Б. Єфімової**. Учасникам секційного засідання були представлені результати експериментального дослідження стосовно зіставлення рівня пилу і газу в книгосховищах, виставкових залах бібліотеки з припустимими концентраціями, а також виявлення проблемних зон. Контроль за концентрацією пилу та газу здійснювався за допомогою універсального газоаналізатора ГАНК-4, який дає змогу в автоматизованому режимі проводити виміри, а у разі підвищення рівня гранично допустимих показників, сигналізувати. Результати експерименту підтверджують необхідність використання згаданого приладу для забезпечення безпеки праці, оптимізації технологічних процесів та збереження фондів бібліотек.

У доповіді головного бібліотекаря довідково-бібліографічного відділу Російської державної бібліотеки **М. Б. Ваганової** «Українські письменники і Україна в справочно-бібліографічному апараті СБО Російської державної бібліотеки» було проаналізовано роботу відділу зі створення та обслуговування алфавітними та тематичними картотеками за даною тематикою. Доповідачка наголосила, що у відділі накопичений багатий власний досвід організації бібліографічної роботи, у тому числі довідково-бібліографічного та інформаційного обслуговування, формування довідково-бібліографічного апарату.

У виступі директора Інституту бібліотекознавства НБУВ, канд. іст. наук **О. В. Воскобойнікової-Гузєвої** проаналізовано провідні напрями бібліотекознавчих досліджень НБУВ за останнє десятиліття. Акцент було зроблено на теоретичному обґрунтуванні та науково-практичній апробації системи формування та використання інформаційних ресурсів у науковій бібліотеці на основі інноваційних технологій.

Минулого року завершено НДР Інституту бібліотекознавства «Інформаційні технології в системі інноваційної діяльності наукової бібліотеки» (2005–2007). Результати дослідження ресурсних і технологічних складових системи інноваційної діяльності наукових бібліотек відбито у циклі наукових статей, що побачили світ у 20-му випуску «Наукових праць НБУВ»; у збірнику наукових статей «Бібліотеки України загальнодержавного значення: історія і сучасність». (К., 2007); у 3-х інформаційно-аналітичних оглядах «Робота бібліотек науководослідних установ НАН України в 2006 р. Вип. 10–12»; у 4-му інструктивно-методичному випуску «Організація роботи бібліотеки НДУ» та інших виданнях.

Для науково-методичного забезпечення технології машиночитувальної каталогізації у бібліотеках, органах НТІ, центрах державної бібліографії та інших бібліографічних установах України підготовлено науково-методичний посібник «*Антоненко І., Баркова О.* Каталогізація електронних ресурсів. – К.: НБУВ, 2007. – 115 с.», основними складовими якого є уніфікація термінології, розроблення типології електронних ресурсів, моделі каталогізаційного запису та методики каталогізації, що ґрунтуються на цілому спектрі міжнародних стандартів і протоколів. Продовжено підготовку та випуск серії науково-методичних видань «Рубрикатор НБУВ», що використовується як інформаційно-пошукова мова в автоматизованій бібліотечно-інформаційній системі наукових бібліотек України.

У процесі виконання завдань НДР захищено цілу низку дисертаційних робіт на здобуття ступеня кандидата історичних наук: 2005 р. – Т. М. Коваль «Еволюція структури читачього складу наукової бібліотеки (у 90-х роках ХХ ст.)», О. Г. Яковенко «Організаційно-технологічні аспекти використання інформаційних ресурсів у наукових бібліотеках (1918–2004 рр.)»; 2006 р. – Г. І. Солюденко «Розвиток бібліотечної термінології в Україні у другій половині ХХ ст.», Т. Л. Кулаковської «Бібліотечно-інформаційна система НАН України (1918 – початок ХХІ ст.)»; 2007 р. – О. М. Василенко «Бібліотечна статистика в Україні (1992–2005 рр.)».

Виконавцями вищезгаданої НДР підготовлено і видано 16 самостійних праць загальним обсягом понад 250 друк. арк.; опубліковано понад 100 наукових статей та методичних матеріалів. Під час підбиття підсумків даного дослідження науковці НБУВ дійшли висновку, що дедалі нагальнішим стає розроблення теоретичних і методичних проблем управління бібліотечно-інформаційною діяльністю наукової бібліотеки. Саме у цьому напрямі працюватимуть науковці Інституту бібліотекознавства НБУВ у 2008–2010 рр.

Висвітленню теоретичних і організаційних питань бібліотечного обслуговування читачів у дослідженнях науковців НБУВ присвятила свою доповідь зав. відділу, канд. іст. наук **Н. Ю. Каліберда**. Доповідачка ґрунтовно проаналізувала опубліковані праці науковців і практиків Бібліотеки, в яких досліджено теоретичні, практичні питання змісту й форм обслуговування читачів, починаючи з перших років її існування. Н. Ю. Каліберда підкреслила, що на відміну від Заходу, де зародження національних бібліотек пов'язано з демократичними ідеями епохи Просвітництва та буржуазно-демократичними революціями XVII–XIX ст., які супроводжувалися утвердженням нових соціально-економічних, політичних, культурних відносин у тих чи інших країнах, національні установи в Україні створювалися в інших історичних та політичних умовах. Якщо західні держави сприяли утворенню національних бібліотек, які концентрували досягнення нації у сфері духовного й матеріального виробництва, то Національна бібліотека України змушена була перетворитися у типову радянську центральну бібліотеку республіки з функціями обслуговування соціалістичного суспільства. Однак вона не відійшла від принципів та основ бібліотечної діяльності, закладених її фундаторами, зберегла та збагатила свій колосальний фонд і впродовж усього свого існування поєднувала функції національної, наукової і публічної бібліотеки. За 90 років Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського стала всесвітньо відомим науковим, інформаційним і культурним центром.

Проблема обслуговування, як одна з найважливіших функцій будь-якої бібліотеки, постійно привертала увагу дослідників. Багатогранна робота НБУВ розкрита у понад п'яти тисячах публікаціях науковців і практиків бібліотечної справи. Серед них монографії, статті, наукові збірники, методичні посібники, енциклопедії, словники тощо. Переважна більшість має науково-практичний характер та присвячена питанням розвитку обслуговування, його змісту і напрямам у певні відрізки часу.

У доповіді наук. співробітника НБУВ, канд. філос. наук **О. І. Вербицької** йшлося про основні форми роботи з електронними виданнями з метою комплексного інформаційного забезпечення читачів та наукових досліджень у Національній бібліотеці Німеччини. Було також подано інформацію про численні проекти зі стандартизації та обробки електронних документів, наведено приклади міжнародного співробітництва у цій галузі з європейськими партнерами.

Історії створення та розвитку, сучасним напрямам наукової і практичної діяльності читального залу бібліоте-

кознавчої літератури та відділу бібліотекознавства присвятили свої виступи провідні фахівці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.

Так, наук. співробітник відділу бібліотекознавства НБУВ **С. М. Масловська** зазначила, що у читальному залі бібліотекознавчої літератури сконцентровано чималій інформаційний потенціал, який налічує понад 18 тис. прим. документів з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства та науково-інформаційної діяльності. Такий фонд потребує постійної дослідницької уваги. Доповідка підкреслила, що протягом останніх десяти років фахівцями читального залу проводилися дослідження з фондів проблем. Об'єктом вивчення були такі питання: комплектування фондів кабінету бібліотекознавства з моменту його організації у 1922 р.; періодичні та продовжувані видання; організація та формування фонду авторефератів дисертацій з бібліотекознавства, бібліографознавства та науково-інформаційної діяльності; документний фонд з бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства з другої половини XIX ст. до 1948 р., що знаходиться у читальному залі тощо. За результатами дослідження було вжито заходів щодо поліпшення формування та використання спеціалізованого фонду – внесені чіткі критерії формування підсобного фонду читального залу бібліотекознавчої літератури; розроблені «Книга надходжень до бібліотекознавчого фонду» та «Книга відвідувань і книговидачі», сформовані локальні бібліографічні бази даних і електронні версії окремих видань на CD. Завершуючи виступ **С. М. Масловська** відмітила, що наявний документний масив і діючі бази даних читального залу сприяють якісному задоволенню професійних потреб як фахівців (бібліотекарів і бібліографів), так і науковців.

Історії становлення та розвитку традицій відділу бібліотекознавства в Харківській державній науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка було присвячено виступ головного бібліотекаря **А. В. Підгайної**. Вона детально розкрила унікальний досвід роботи відділу бібліотекознавства, роль різних поколінь фахівців бібліотечної справи у написанні славної 105-річної історії даного підрозділу бібліотеки.

З пріоритетними напрямками та перспективами розвитку інформаційних ресурсів медичної галузі учасників секційного засідання ознайомили провідні фахівці Національної наукової медичної бібліотеки України (ННМБУ). У спільній доповіді генерального директора, заслуженого працівника культури України **Р. І. Павленко** і зав. відділу **О. О. Хміль** відзначалося, що мережа медичних бібліотек займає чільне місце у формуванні інформаційних ресурсів України.

Інформаційний потенціал медичних бібліотек – це, насамперед, їх сукупний документальний фонд, який налічує понад 26 млн друкованих видань і доволі велику кількість видань на електронних носіях. За останній рік фонди медичних бібліотек поповнилися майже на 400 тис. примірників документів, якими користувалося понад 750 тис. спеціалістів-медиків. Нині формування науково-інформаційного ресурсу бібліотек галузі

здійснюється за рахунок як документів на паперових носіях, так і документів на електронних носіях інформації, створюються власні БД, надається доступ до електронних світових джерел інформації. Важливим етапом формування інформаційних ресурсів є їх ефективне використання. Динаміка цього процесу демонструє якість фонду і його відповідність інформаційним потребам спеціалістів галузі. У 2004 р. створено Міжрегіональну корпоративну систему медичних бібліотек, до якої увійшли дев'ять наукових галузевих бібліотек країни. Така співпраця дає позитивні результати: скорочується термін введення статей з медичних журналів у БД учасників корпорації, зменшуються трудові затрати при введенні бібліографічних записів ЕК, скорочується дублювання при передплаті періодичних видань, зростає наповнення інформаційного корпоративного ресурсу.

Завідуюча відділу **Г. Г. Нежурбіда** і бібліотекар **Ю. Г. Смолянова** Національної медичної бібліотеки України представили доповідь «Передплатні видання медичних бібліотек України: аналіз з метою оптимізації комплектування». Було зазначено, що одним із шляхів підвищення рівня бібліотечно-бібліографічного обслуговування читачів є впровадження корпоративних технологій, які значно прискорюють формування бібліографічних ресурсів, поліпшують їх якість, створюють передумови для розвитку системи електронної доставки документів. Доповідачі коротко проаналізували стан корпоративної роботи медичних бібліотек України за такими напрямками: корпоративна аналітико-синтетична обробка документів (створення бібліографічних баз даних статей з медичних періодичних видань); створення спільного бібліографічного продукту – зведеного каталогу статей з медичних періодичних видань. Одним із перспективних шляхів розвитку бібліотечної кооперації є цілеспрямоване формування розподіленого бібліотечного фонду медичних бібліотек України, що включатиме як друковані, так і електронні видання. Задля реалізації зазначеного проекту проаналізовано передплату медичних бібліотек 2008 р. на періодичні видання.

Виступ ученого секретаря Національної наукової медичної бібліотеки України **О. М. Кірішевої** присвячено основним завданням, які постають нині перед ННМБУ як головним бібліотечно-інформаційним центром медичної галузі. Доповідка зазначила, що згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21. 06. 2005 р. розпочато роботу зі створення та наповнення фонду електронних документів. ННМБУ отримує примірник електронної версії українських періодичних видань медичної тематики та матеріалів наукових заходів, які проводяться відповідно до Реєстру з'їздів, конгресів, симпозіумів та науково-практичних конференцій. Особлива увага сьогодні приділяється створенню і представленню на WEB-сервері бібліотеки власних інформаційних ресурсів, а саме, електронного каталогу, бібліографічних, фактографічних, реферативних, повнотекстових баз даних. Нині пріоритетним напрямом діяльності ННМБУ є створення комплексного телекомунікаційного доступу до різноманітних інформаційних ресурсів: бібліографічних,

авторитетних, фактографічних, повнотекстових баз даних. Перераховані інфоресурси передбачається інтегрувати в єдину систему і зробити її широкодоступною. Це дасть змогу вирішити основні завдання віддаленого доступу до необмеженої кількості баз даних.

Розвитку краєзнавчої бібліотечної діяльності в Україні було присвячено доповідь зав. сектору Державної історичної бібліотеки України **О. В. Михайлової**. Вона відмітила дедалі зростаючу роль краєзнавчої інформаційної діяльності. Це пов'язано з процесами відродження і збереження національних культур, прагненням окремих регіонів забезпечити собі вхід до світового культурно-інформаційного простору. Для підвищення доступності краєзнавчих ресурсів, покращення обміну краєзнавчими документами та електронними базами даних необхідно розробити відповідне нормативно-методичне забезпечення краєзнавчої бібліотечної діяльності, яке враховувало б усі її сучасні проблеми. З огляду на те, що основним нормативним документом у галузі бібліотечного краєзнавства залишається «Положення про краєзнавчу роботу бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України», затверджене у 1996 р., нині актуалізувалося вивчення його практичного застосування бібліотеками різного рівня. Саме тому Державна історична бібліотека України у поточному році започаткувала дослідження «Сучасний стан краєзнавчої бібліотечної діяльності», підсумки якого мають стати підґрунтям для розроблення нового варіанту «Положення...».

Питанням висвітлення діяльності та створення позитивного іміджу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в традиційних та електронних засобах масової інформації присвячена доповідь зав. відділу НБУВ, канд. біол. наук **Н. В. Танатар**. Присутніх було ознайомлено з результатами дослідження іміджу бібліотеки протягом 2002–2007 рр., здійснене із застосуванням контент-моніторингу. Доповідачка відзначила, що найбільший інтерес преси викликали спеціалізовані фонди Інституту рукопису, Інституту української книги та відділу газетних фондів СІАЗ. Історія діяльності установи та її сучасний стан ґрунтовно представлені в публікаціях-інтерв'ю з генеральним директором НБУВ. Преса широко висвітлювала також культурно-просвітницьку діяльність Бібліотеки, участь у міжнародних проектах, організацію різноманітних виставок, презентацій, круглих столів. У ЗМІ також висвітлювалися окремі факти з минулого національної книгозбірні. Водночас публікаціям, які досліджувалися, часто бракувало професіоналізму, достовірності у викладенні окремих фактів, журналістської етики.

Аналізу культурно-просвітницької діяльності національних бібліотек у ХХІ ст. присвятила свою доповідь керівник Культурно-просвітницького центру НБУВ, канд. іст. наук **Н. Г. Солонська**. Зокрема, було представлено концепцію культурно-просвітницької діяльності, розкрито її зміст, особливості. Йшлося і про теорію моделей, історіографію питання, наводилися приклади існуючих моделей. Доповідачка відзначила, що зміст культурно-просвітницької діяльності (КПД) національних бібліотек (НБ) принципово відрізняється

від аналогічної роботи в інших установах і бібліотеках, адже вона спрямована на пропагування науки, її досягнень, нових знань. КПД передбачає і організацію цілої низки наукових заходів (форумів, конференцій, круглих столів, семінарів та ін.). Саме вони і дають змогу знайти суспільство з науковими досягненнями, новими ідеями. Діяльність культурно-просвітницьких центрів (служб) – це, насамперед, діяльність інформаційна, яка покликана формувати інформаційну культуру суспільства. Кожне нове інформаційне середовище формує новий діапазон культурно-просвітницької діяльності.

Важливими пріоритетами КПД національних бібліотек є пропагування науки, нових знань, підтримка високого іміджу установи в системі інформаційної індустрії держави; науково-просвітницька місія тощо.

Доцент Рівненського державного гуманітарного університету, канд. пед. наук **Г. В. Сілкова** висвітлила питання формування інформаційних ресурсів бібліотеки у контексті змін фахової підготовки у вищій школі. Вона наголосила, що значну частину користувачів сучасної бібліотеки становлять ті, хто навчається: студенти, слухачі курсів підвищення кваліфікації, особи, які займаються професійною самоосвітою. Впровадження в Україні європейських норм і стандартів освіти вимагає збільшення у навчальному процесі обсягів часу на самостійну роботу студентів з опанування професійними знаннями. Тому, сучасна бібліотека вищого навчального закладу повинна надавати доступ не тільки до власних інформаційних ресурсів, а і до інформації, що віддалена від неї у просторі.

Викладач Рівненського державного гуманітарного університету **М. С. Костенко** у своєму виступі торкнулася актуальних питань формування інформаційних ресурсів з проблем культури і мистецтва. Вона зазначила, зміни, що нині відбуваються у галузі освіти, висувають дедалі вищі вимоги до інформаційного забезпечення освітянських закладів. Сучасний інформаційний ринок надає бібліотекам можливість поповнювати власні фонди документами як на традиційних носіях, так і на машинозчитувальних. Сучасні електронні навчальні видання принципово змінюють навчальне середовище, особливо що стосується можливостей індивідуалізації навчання на основі інтегративності та розвитку його дистанційних форм.

Питанням створення авторитетного файлу «Коллективний автор» на базі АБІС «ІРБІС» присвятила доповідь наук. співробітник Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського (ДНПБ) **С. Г. Коваленко**. Доповідачка виокремила технологічні аспекти створення авторитетного файлу «Коллективний автор» в ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського, а також торкнулася проблем, з якими доводиться стикатися колективу в процесі роботи над даною темою. Було зазначено, що актуальність роботи зі створення авторитетного файлу зумовлена багатьма причинами, серед яких: збільшення кількості інформаційних систем (у першу чергу електронних каталогів); необхідність переведення інформації, накопиченої в бібліотеці, у машинозчитувану форму для підтримки електронного каталогу і організації віддалено-

го доступу до його баз даних; необхідність кооперування при розробках у сфері авторитетного контролю з метою усунення дублювання введення інформації. Основною метою роботи було створення авторитетного файлу назв установ Академії педагогічних наук, Національної академії наук, Міністерства освіти і науки, Міністерства культури і туризму, інших відомств України.

Низку питань, присвячених сучасним тенденціям бібліотечно-інформаційного обслуговування різних категорій користувачів, вивченню характеру та динаміки їх інформаційних потреб, ефективності використання різних засобів доступу до інформації, шляхам оптимізації процесів формування та зберігання бібліотечно-інформаційних ресурсів наукової бібліотеки, правовому забезпеченню бібліотечної справи було порушено у доповідях наукових співробітників і провідних фахівців НБУВ.

Зокрема, зав. відділу НБУВ, канд. іст. наук **Т. М. Коваль** охарактеризувала бібліотечно-інформаційне обслуговування читачів-гуманітаріїв на сучасному етапі, яке поєднує в собі традиційні і новітні форми з активним використанням комп'ютерних систем. З метою вдосконалення практики бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів систематично проводяться дослідження ефективності використання електронних ресурсів за такими основними напрямками: вивчення складу користувачів нових комп'ютерних технологій, тематичний аналіз зроблених ними запитів, оцінка читацької поведінки під час користування інформаційними ресурсами та аналіз ефективності їх використання в залах гуманітарного профілю з подальшим розробленням рекомендацій щодо вдосконалення пошукових можливостей в електронному вигляді та розширення спектру електронних бібліотечних послуг.

Дослідження засвідчують: застосування електронних інформаційних ресурсів дає змогу забезпечувати загальнодоступність інформації, значно прискорює пошук та гранично розширює пошукові можливості читачів. Однак, значна частина читачів-гуманітаріїв ще віддають перевагу інформації, зафіксованій на папері. На погляд доповідачки, від роботи над фундаментальним, багатосторінковим виданням гуманітарій отримує естетичну насолоду, а детальний одночасний аналіз декількох документів не може замінити багатовіконний інтерфейс. Крім того, існують і об'єктивні ергономічні обмеження на сприймання інформації з екрана дисплея. Традиційні бібліотечні технології ще не вичерпали свого потенціалу в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні читачів-гуманітаріїв, тому за читачем залишається право визначити свій пошуковий азимут – у традиційний чи електронний спосіб.

Завідуюча філією № 2 НБУВ, канд. іст. наук **О. М. Василенко** у своїй доповіді розглянула філію як підсистему єдиної системи бібліотечно-інформаційного обслуговування національної книгозбірні, цілісного комплексу взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів: документних ресурсів, користувачів та їхніх інформаційних потреб, засобів інформаційної комунікації. Значну увагу було приділено організаційним складовим діяльності філії Національної бібліотеки з оптимізації бібліотечно-

го обслуговування у період упровадження інформаційно-комунікаційних технологій, яка значною мірою залежить від економічних, інформаційно-технологічних та нормативно-правових чинників. Вказувалось на необхідність урахування психологічних факторів та застосування індивідуального підходу до обслуговування користувачів документами на різних носіях інформації, що певною мірою забезпечить гармонізацію традиційних і новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів.

У доповіді зав. відділу НБУВ **В. М. Чупріної** висвітлено вплив сучасних інформаційних технологій на практичну діяльність бібліотек у галузі міжбібліотечного абонементу, роль служби МБА НБУВ як органічної частини бібліотечно-інформаційної системи. Доповідачка окреслила переваги та проблеми, пов'язані з обслуговуванням користувачів МБА у традиційному режимі. Увагу слухачів було звернуто на впровадження електронної доставки документів у повному обсязі, її адаптації для МБА в НБУВ, а також на проблемні питання щодо обслуговування користувачів на базі мережевих технологій.

У виступі зав. відділу НБУВ, канд. іст. наук **Т. В. Коваль** було порушено коло питань стосовно організації обмінно-резервних фондів із урахуванням нових технологій та змін у процесі комплектування, формування та збереження фондів. Насамперед, йшлося про постійні та тимчасові чинники, що справляють вплив на надходження літератури до ОРФ, визначення місця та функціональних завдань відділу в системі розподілу і перерозподілу документів у НБУВ, комплексне вивчення структури фондів для подальшого вдосконалення організації обмінного та резервного фондів.

Наук. співробітник НБУВ, канд. іст. наук **О. Г. Яковенко** охарактеризувала основні етапи розвитку системи інформаційного забезпечення користувачів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, яка виступає інтегрованим цілим стосовно інших підсистем бібліотечної соціальної інституції, водночас має власну розгалужену багаторівневу структуру, ресурси, методику, організацію, технологію.

Питанням комплектування першим примірником гуманітарного підсобного фонду НБУВ присвятила свій виступ мол. наук. співробітник **М. О. Гончаренко**. Вона розповіла, що з 2006 р. гуманітарний підсобний фонд Бібліотеки працює в умовах експерименту з істотного розширення права комплектування першим примірником книжок. Ціла низка об'єктивних чинників негативно вплинула на темпи оновлюваності інформаційних ресурсів гуманітарного підсобного фонду, що і змусило розпочати експеримент. У 2006–2008 рр. було отримано актуальну літературу з усіх галузей знань згідно профілю комплектування фонду (понад 4000 др. од.). За статистикою, перші примірники стабільно превалюють у структурі нових надходжень (70–74 %). За рішенням науково-методичної ради відділу, перші примірники, подаровані «Росзарубежцентром на Українне», виокремлено у колекцію (624 др. од.). Таким чином, динамічне зростання кількості перших примірників у гуманітарному підсобному фонді дає змогу підтримувати високий рівень інформаційного обслуговування читачів.

Головний бібліотекар НБУВ **С. Г. Смуць** проаналізувала сучасний стан та перспективні напрями формування й використання електронних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. У доповіді наголошувалося, що головне завдання Бібліотеки – формування національних бібліотечно-інформаційних ресурсів на основі сучасних інформаційно-телекомунікативних технологій; забезпечення їх інтеграції в світову інформаційну інфраструктуру; створення національної системи доступу до інформаційних знань для всіх категорій користувачів. Це вимагає тісного співробітництва та координації з НПБ України, органами науково-технічної інформації, провідними науковими бібліотеками на загальнодержавному, регіональному, галузевому рівнях. Не менш важливим є розвиток міжнародного співробітництва, участь наукових бібліотек України у проектах створення Європейської та Світової електронних бібліотек.

Правовому забезпеченню бібліотечної справи на сучасному етапі присвятив свій виступ мол. наук. співробітник НБУВ **Р. В. Поліщук**. На думку доповідача, основними проблемами у цій галузі є: розбіжності між окремими нормативними приписами, труднощі з впровадженням їх у практику; повільне створення підзаконних актів; відсутність загальної картини розвитку галузі культури, що не дає змоги визначити пріоритети культурної політики держави; у рамках встановлених сучасним законодавством норм і правил для бібліотек України центральною є суперечність між правами користувачів і правами власників інформаційних ресурсів. Сучасна бібліотека повинна розвиватися у правовому полі, тому потрібні постійне удосконалення правового забезпечення, державна підтримка бібліотечної діяльності.

Сучасним пріоритетам науково-методичної діяльності провідних бібліотек були присвячені доповіді зав. відділу Національної парламентської бібліотеки України **І. О. Цуриної** та мол. наук. співробітника Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського **В. П. Здановської**.

І. О. Цурина наголосила, що впровадження інформаційних технологій у практичну діяльність вимагає переосмислення традиційних складових бібліотечної технології, розроблення та впровадження нових виробничих процесів. Ще донедавна методичні центри працювали у традиційному режимі: здійснювали організаційно-методичне керівництво, узагальнювали та впроваджували передовий досвід у практику роботи бібліотек, незалежно від конкретних умов та особливостей їхнього існування. Нині філософія та концепція методичної служби зазнають істотних змін. Саме на методистів сьогодні покладається: розроблення стратегії і тактики на основі маркетингового аналізу; інформаційне забезпечення інноваційних процесів; сприяння системному підвищенню професійного рівня бібліотекарів на семінарах, тренінгах, майстер-класах; надання консультацій, координація діяльності. На допомогу методистам приходять інформаційно-комунікативні технології, завдяки яким значно покращується взаємодія між професіоналами та початківцями.

В. П. Здановська висвітлила шляхи реалізації науково-методичної функції Бібліотеки на сучасному етапі (2003–2008 рр.), пріоритетні напрями науково-методичного забезпечення (стандартизація бібліотечно-бібліографічної діяльності, формування та збереження інформаційних ресурсів, створення та використання електронних ресурсів, адаптування працівників бібліотек до роботи у сучасному інформаційному середовищі). Доповідачка озайомила присутніх із здобутками НБУВ у цій галузі і наголосила на необхідності більш активного впровадження інформаційних технологій у науково-інформаційну роботу.

Моніторингу кадрового складу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як засобу вивчення його динаміки присвячена доповідь мол. наук. співробітника **Ю. В. Амонс**. Доповідачка наголосила, що необхідність вивчення кадрового складу бібліотеки зумовлена посиленням ролі бібліотекознавчих досліджень, спрямованих на розроблення стратегії і тактики вирішення актуальних управлінських завдань. Одним із дієвих методів у таких дослідженнях є моніторинг, який дає змогу вивчати стан і тенденції розвитку колективу Бібліотеки та визначати його віковий, освітній, професійний рівень. Мета проведення моніторингу – отримання інформації для адекватної оцінки кадрової ситуації у Бібліотеці. Об'єкт моніторингового дослідження – трудовий колектив. На основі даних, отриманих із Звітів про бібліотечно-бібліографічну та інформаційну діяльність НБУВ та від бібліотек національно-дослідних установ НАН України проаналізовано кадрову ситуацію за останні п'ять років (2003–2007 рр.).

У виступі аспірантки Київського національного університету культури і мистецтв **О. В. Петренко** окреслено завдання, які постають перед дитячими бібліотеками на сучасному етапі у питаннях швидкого і потужного розвитку інформаційних технологій. Доповідачка відмітила, що перед бібліотеками постала проблема оперативного і якісного надання користувачам дитячих бібліотек потрібної інформації шляхом використання новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів. Завдяки їм стає можливим: надання доступу до новітніх видів носіїв інформації (компакт-дисків, інформаційних ресурсів Інтернет-центрів та Інтернет-класів, мережі Інтернет); забезпечення доступу користувачів до власних веб-сайтів та он-лайн каталогів дитячих бібліотек; організація доступу користувачів до віддалених бібліотечно-інформаційних ресурсів шляхом розміщення допоміжних посилань (відсилок) на сторінках сайтів.

На засіданні секції було обговорено і повністю підтримано проект Рекомендацій міжнародної наукової конференції. Уточнення та доповнення, які були запропоновані учасниками засідання, передано до оргкомітету конференції.

Н. Каліберда,
зав. відділу НБУВ, канд. іст. наук

А. Бровкін,
заст. генерального директора НБУВ,
канд. іст. наук